

Силабус
навчальної дисципліни
Український фольклор
2023-2024 навчальний рік

Освітня програма «Середня освіта (Українська мова і література). Англійська мова»

Спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Викладач	Валентина Школа
Посилання на сайт	
Контактний тел.	066 366 13 59
E-mail викладача:	shkolaval@ gmail.com
Графік консультацій	Вівторок 12-13

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів/ годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	звітність
120	16	14	90	залік
120	6	4	110	залік

Семестр: осінній

Мова навчання: українська

Ключові слова: усна народна творчість, фольклор, казка, легенда, переказ, дума, пісня, паремія, вертеп.

Мета та предмет курсу: ознайомити студентів із феноменом усної народної творчості, її специфікою, побутуванням, жанровою системою, поетикою жанрів.

Основним завданням вивчення навчальної дисципліни «Український фольклор» є формування у студентів цілісного уявлення про усну народну творчість, її своєрідність; з'ясувати особливості фольклорних жанрів, їх зв'язок з національною літературою; розкрити модель фольклорно-літературних взаємин; домогтися розуміння студентами специфіки

фольклорного процесу; домогтися глибокого усвідомлення основних тенденцій розвитку фольклору; домогтися самостійного опрацювання студентами фольклорних текстів; навчити студентів аналізувати фольклорні тексти, засвоївши їх специфіку; у лекційному курсі, на практичних заняттях всебічно розглядати твори, передбачені програмою загальноосвітньої школи.

Компетентності та програмні результати навчання:

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач	Програмні результати навчання
<p>ЗК 3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>СК 5. Здатність використовувати досягнення сучасної науки в галузі теорії та історії української мови, теорії та історії української літератури в закладах середньої освіти, практиці навчання української мови і викладання української літератури.</p> <p>СК 9. Здатність орієнтуватися в українському літературному процесі (від давнини до сучасності), спадщині письменників у контексті літератури, історії, культури, використовувати знання мови і здобутків світового письменства для формування національної свідомості, культури учнів, їхньої моралі, ціннісних орієнтацій у сучасному суспільстві.</p> <p>СК 10. Здатність інтерпретувати й зіставляти мовні та літературні явища, використовувати різні методи й методики аналізу тексту.</p> <p>СК 11. Здатність власною державницькою позицією, особистою мовною культурою, ерудицією, повагою й любов'ю до української мови, літератури,</p>	<p>ПРЗ 4. Знає провідні тенденції розвитку літературного процесу в Україні, специфіку його перебігу в культурному контексті, літературні напрями, течії, жанри, стилі, здобутки національної літератури, художні твори класики й сучасності у взаємозв'язках зі світовою літературою й культурою.</p> <p>ПРУ 1. Уміє працювати з теоретичними та науково-методичними джерелами (зокрема цифровими), видобувати, обробляти й систематизувати інформацію, використовувати її в освітньому процесі.</p> <p>ПРУ 3. Володіє різними видами аналізу художнього твору, визначає його жанрово-стильову своєрідність, місце в літературному процесі, традиції й новаторство, зв'язок твору з фольклором, міфологією, релігією, філософією, значення для національної культури.</p> <p>ПРУ 4. Володіє навичками атрибуції, розрізняє культурно-літературні епохи, напрями, течії, жанри, стилі української літератури за їх сутнісними характеристиками й на тлі світового письменства.</p>

<p>історії виховувати національно свідомих громадян України.</p> <p>СК 14. Здатність здійснювати власне дослідження в освітній діяльності, узагальнювати й оприлюднювати результати розроблення актуальної проблеми (у фахових виданнях, виступах тощо).</p>	<p>ПРУ 5. Порівнює мовні й літературні факти, явища, визначає їхні подібності й відмінності.</p> <p>ПРК 4. Керується у своїй діяльності принципами толерантності, творчого діалогу, співробітництва, взаємоповаги до всіх учасників освітнього процесу.</p>
---	---

Зміст курсу:

Змістовий модуль 1

Тема I. Специфіка фольклору. Основні світоглядні системи українського фольклору. Фольклор і фольклористика. Фольклористика як наука. Галузі фольклористики (історія фольклору та теорія фольклору). Зв'язок фольклористики з іншими науками (історією, етнографією, культурологією, мистецтвознавством, філософією, релігієзнавством, літературознавством, педагогікою, естетикою та етикою, мовознавством, географією, природознавством, соціологією та ін.).

Усна народна творчість і художня література: спільні та відмінні риси.

Періодизація українського фольклору. Дохристиянські вірування та культури давніх слов'ян. Язичництво та Християнство як основні світоглядні системи усної народної творчості слов'ян, період двовір'я. Вплив Християнства на розвиток української народної словесності. Поділ доісторичної та історичної епох на періоди, аналіз періодів.

Змістовий модуль 2

Тема 2 Епічні фольклорні жанри. Казка. Небилиці, анекдоти, байки і притчі.

Виникнення українського народного казкового епосу. Його зв'язок із народною міфологією. Жанрові особливості українських народних казок. Класифікація народного казкового епосу. Аналіз основних жанрово-тематичних груп казок. Чарівні, про тварин, побутові, кумулятивні. Основні художні засоби та прийоми народних казок. Розвиток та еволюція жанру народної казки. Поетика жанру.

Художньо-образна та композиційна будова чарівних казок. Аналіз основних мотивів та образів.

Казки про тварин: особливості художньо-образної структури. Аналіз мотивів основних груп казок про тварин. Розмежування жанрів казки про тварин та байки. Байка народна та літературна.

Особливості тематики соціально-побутових казок.

Побудова кумулятивних казок, їх різновиди (епічні та ланцюгові). Типи кумуляції.

Зв'язок народної казки з літературною: спільні та відмінні риси.. Зв'язок українського народного казкового епосу з іншими жанрами усної словесності.

Історія збирання та дослідження народних казок.

Жанри анекдоту та небилиці, їх зв'язок із соціально-побутовими казками.

Художні засоби та прийоми комізму. Своєрідність жанру народної притчі.

Зв'язок із писемною (зокрема Біблійною) традицією.

Змістовий модуль 3

Тема 3. Епічні фольклорні жанри. Основні групи (меморати, хронікати, фабулати). Групи неказкової прози. Легенди і перекази. Народні оповідання, бувальщини. Паремії (Прислів'я, приказки, загадки).

Жанрові особливості легенд та їх класифікація. Міфологічні легенди, їх зв'язок із давніми міфічними уявленнями. Тематичні групи міфологічних легенд (антропоморфічні, зооморфічні, тератоморфічні, етіологічні, демонологічні та ін.). Своєрідність мотивів та образів апокрифічних легенд, їх зв'язок із книжною традицією та тематичні різновиди – космогонічні, антропогенічні, антропологічні, оноματοлогічні, етногонічні; старозавітні та новозавітні легенди (народна трансформація та деформація Біблійних мотивів); агіографічні, есхатологічні та ін. Історико-героїчні легенди, співвідношення у них історичної достовірності та домислу. Топонімічні, етимологічні, топографічні та ін. легенди. Цикли народних переказів, їх зв'язок із історичним минулим українського народу. Історико-хронологічні цикли переказів.

Жанр бувальщини. Зв'язок бувальщини з повір'ями та народною демонологією.

Жанр народного оповідання. Різновиди народних оповідань, різноманітність тематики, особливості побутування.

Порівняльний аналіз жанрів української народної неказкової прози, їх спільні та відмінні риси. Поетика жанрів неказкової прози, їх зв'язок із казковою традицією.

Малі жанри української усної народної творчості. Художня природа, жанрові різновиди та класифікація народних паремій. Прислів'я та приказки, їх розмежування. Інші жанрові різновиди народних малих жанрів (вітання, побажання, прикмети, афоризми та ін.).

Жанр загадки. Класифікація загадок. Метафоричність загадок, специфіка, закоріненість у міфологічній свідомості народу. Українська народна неказкова проза та художня література.

Змістовий модуль 4

Тема 4 Ліро-епічні фольклорні жанри. Героїчний епос: билини, думи, історичні пісні, хроніки.

Історична основа походження та розвитку українського народного героїчного епосу. Жанри героїчного епосу.

Билинний епос. Погляди щодо його походження. Цикли билин (міфологічний, Київський, Галицько-Волинський, Новгородський, казково-новелістичний). Поетика билин.

Думи як унікальне явище народної творчості. Історія походження дум, їх композиція та жанрові особливості; класифікація дум. Аналіз дум про героїчну боротьбу українського народу проти турецько-татарських загарбників («Плач невольників», «Дума про Самійла Кішку», «Маруся Богуславка», «Втеча трьох братів з міста Азова», «Дума про козака Голоту» та ін.); думи про героїчну боротьбу українського народу проти шляхетсько-польського поневолення («Перемога під Корсунем», «Хмельницький і Барабаш», «Смерть Богдана Хмельницького», «Про Богдана Хмельницького смерть, про Юрася Хмельницького та Павла Тетеренка» та ін.); жанрово-стильові особливості суспільно-побутових дум («Сестра і брат», «Вдова і три сини», «Прощання козака», «Повернення Удовиченка до матері», «Хвесько Ганджа...»).

Основні групи історичних пісень: історичні пісні доби козаччини, їх зв'язок із думами; історичні пісні періоду Коліївщини та Гайдамаччини (друга пол. 17 – 18 ст.); історичні пісні періоду повстань 19 ст.; пісні національно-визвольних рухів першої половини 20 ст. Поетика жанру. Пісні-хроніки.

Виконавці українського героїчного ліро-епосу. Найвідоміші українські кобзарі та лірники, їх творчі долі.

Історія збирання та дослідження жанрів українського народного героїчного епосу. Основні фольклористи-дослідники, найважливіші видання. Зв'язок жанрів героїчного епосу з художньою літературою.

Змістовий модуль 5

Тема 5. Ліро-епічні фольклорні жанри. Народна балада. Жанрова своєрідність балад. Поєднання епічного, ліричного та драматичного компонентів у баладі. Класифікація. Балади про кохання та дошлюбні взаємини («Ой чие то жито, чий то покоси», «Тройзілля», «Ой не ходи, Грицю, та й на вечорниці», «Їхали козаки із Дону додому» та ін.). Мотиви сімейних взаємин та конфліктів у відповідній групі народних балад («Проводжала мати сина у солдати»; «Ой пити би горівочку», «Прийшов Іван до Марійки» та ін.). Відгомони соціального та історичного життя в українських народних баладах («Про Довбуша і Дзвінку», «Балада про Кармалюка», «Марусяк і попадя», «Бондарівна», «Лимерівна» та ін.). Поетика.

Зв'язок жанру народної балади з літературою; балади народні та літературні: спільні та відмінні риси.

Змістовий модуль 6

Тема 6. Ліричні фольклорні жанри. Народна лірика. Календарно-обрядова поезія. Родинно-побутові пісні. Соціально-побутові пісні.

Календарно-обрядова творчість. Річна циклічність та ритуально-міфологічна основа виникнення жанрів календарно-обрядової творчості. Поділ на цикли. Аналіз жанрів зимового циклу календарної обрядовості. Колядка як жанр; основні групи. Структура колядки, основні мотиви, образи, поетика.

Жанрові особливості та поетика українських народних щедрівок.

Жанри весняного циклу календарної обрядовості. Веснянки, їх зв'язок із міфологічними віруваннями давніх слов'ян. Жанрові особливості українських гаївок, їх класифікація, специфіка виконання. Волочобні пісні (риндзівки). Церковні пісні про Воскресіння (воскресні пісні).

Жанри літнього циклу календарно-обрядової творчості: маївки, русальні пісні, купальські, собіткові, петрівчані, троїцькі пісні. Зв'язок з ритуалами. Основні мотиви, поетика.

Жанри осіннього циклу календарної творчості: жниварські (зажинкові, жнивні, обжинкові), косарські та гребовицькі.

Зв'язок жанрів календарно-обрядової творчості з художньою літературою та їх дослідження.

Народна драма. Хороводи, народні ігрища. Драматизовані календарно-обрядові дійства. Зв'язок жанрів зимового циклу з відповідними святами та ритуальними дійствами. Вертепна драма, її зв'язок із церковною традицією. Святкування днів зимового і літнього сонцестояння, весняного рівнодення. Сімейно-побутова театралізована обрядовість. Зв'язок родинно-обрядової творчості з етапами життя та побутом людей. Весілля як драма; його основні етапи (передвесільні обряди, приготування до весілля, власне весілля, післявесільні обряди) та народнопісенний супровід. Обрядові весільні пісні; аналіз мотивів, образів, їх поетика; особливості виконання. Зв'язок весільної обрядовості з іншими жанрами фольклору. Народна обрядовість, пов'язана з народженням дитини.

Похоронна обрядовість, історія становлення похоронного обряду. Голосіння та їх жанрові різновиди (похоронні, рекрутські, каторжанські, соціально-побутові та ін.); аналіз, особливості виконання, поетика.

Змістовий модуль 7

Тема 7 Специфіка народної лірики, її відмінності від обрядової творчості. Жанрові ознаки ліричних пісень, їх класифікація. Тематичні групи родинно-побутових пісень. Народні пісні про кохання та дошлюбні взаємини: основні мотиви та образи. Поетика народних пісень про родинне життя. Вдовині та сирітські пісні. Своєрідність жартівливо-гумористичних пісень. Теми, мотиви, символіка.

Суспільно-побутова лірика. Основні мотиви та образи козацьких пісень; поетика чумацьких пісень; рекрутські, солдатські та жовнірські пісні, їх жанрові особливості та зв'язок із жанром голосінь; характеристика інших жанрових різновидів суспільно-побутових пісень (кріпацькі, бурлацькі, наймитські, жебрацькі, заробітчанські, емігрантські та ін.). Стрілецькі пісні. Зв'язок жанрових різновидів із суспільно-історичною реальністю.

Особливості ритмомелодики, римування, архітектоніки української необрядової лірики. Танкові пісні, синкретизм їх виконання.

Пісні літературного походження та романси як особливий пласт української народної пісенної творчості. Особистості письменників та долі їхніх пісень.

Змістовий модуль 8

Тема 8 Дитячий фольклор. Особливості дитячого фольклору. Класифікація жанрів усної народної творчості, що побутує в дитячому середовищі. Поетика колискових пісень, аналіз їх основних груп, образів та мотивів. Жанрово-стильові особливості забавлянок та їх різновидів. Жанри, які перейшли у дитячий фольклор із загальної народної творчості (заклички, примовки, ігри та ін.). Жанри, що виникли в дитячому середовищі. Дитяча пареміографія.

Зв'язок дитячого фольклору з загальною системою усної народної словесності.

Методи навчання:

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

Словесні: лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція), із застосуванням комп'ютерних технологій; семінари, бесіда, розповідь.

Наочні: самостійне спостереження, ілюстрування, демонстрування.

Практичні: наукове дослідження, навчальні дискусії, створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуації пошуку (метод цікавих аналогій тощо). Методи письмового і текстового контролю

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять): від студента очікується здатність відповідати на питання за вивченим матеріалом, обговорення дискусійних питань, активна участь у практичних заняттях та виконання самостійної роботи.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: комп'ютер, підручники, монографії, збірники, журнали.

Система оцінювання та вимоги:

Розподіл балів, які отримують студенти

Таблиця 1. Максимальна вага поточного та підсумкового контролю у балах

Вид контролю	Максимальна вага поточного та підсумкового контролю у балах	Підсумкова оцінка 100
--------------	---	--

Самостійне заняття 1	0,1	0,2	0,3	0,35	0,4	0,45	0,5
Самостійне заняття 2	0,1	0,2	0,3	0,35	0,4	0,45	0,5
Самостійне заняття 3	0,1	0,2	0,3	0,35	0,4	0,45	0,5
Самостійне заняття 4	0,1	0,2	0,3	0,35	0,4	0,45	0,5
Самостійне заняття 5	0,1	0,2	0,3	0,35	0,4	0,45	0,5
Самостійне заняття 6	0,1	0,2	0,3	0,35	0,4	0,45	0,5
Самостійне заняття 7	0,1	0,2	0,3	0,35	0,4	0,45	0,5
Самостійне заняття 8	0,1	0,2	0,3	0,35	0,4	0,45	0,5
Самостійне заняття 9	0,1	0,2	0,3	0,35	0,4	0,45	0,5
Самостійне заняття 10	0,1	0,2	0,3	0,35	0,4	0,45	0,5
Максимальна кількість набраних балів	1	2	3	3,5	4	4,5	5

Таблиця 4. Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ЄКТС
Сума балів за всі види навчальної діяльності	Для підсумкового семестрового контролю, що включає екзамен, курсову роботу, практику	Для підсумкового семестрового контролю, що включає залік	Для всіх видів підсумкового контролю
90-100	Відмінно	зараховано	A (відмінно)
78-89	Добре		B (добре)

65-77			C (добре)
58-64	Задовільно		D (задовільно)
50-57			E (задовільно)
35-49	Незадовільно	не зараховано	FX (незадовільно) з можливістю повторного складання
1-34	Незадовільно		F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Список рекомендованих джерел (наскрізна нумерація)

Основні

1. Віннічук А.П. Український фольклор: навчальний посібник, вид. 2-е, переробл. та доп. Вінниця, 2018. 168 с.
2. Давидюк В. Вибрані лекції з українського фольклору (в авторському дискурсі). 2-е вид., виправл. й переробл. Луцьк : Твердиня, 2010. 448 с.
3. Івановська О. Український фольклор : семантика і прагматика традиційних смислів: підручник. Київ : ВПК «Експрес-Поліграф», 2012. 336 с.
4. Росовецький С. Український фольклор у теоретичному висвітленні : підручник. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2008. 623 с.
5. Українська фольклористика: словник-довідник / укладання і заг. редакція Михайла Чернопиского. Тернопіль : Підручники і посібники, 2008. 448 с.
6. Філоненко С.О. Усна народна творчість: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 416 с.

Додаткові

1. Білецький Л. Історія української літератури: курс лекцій УТГІ. Подєбради, 1937. [Передрук із ротاپринтного видання та коротку вступну статтю підготували Євген Регушевський і Володимир Швець. Сімферополь, 2005. 179 с.].
2. Воропай О. Звичаї нашого народу. Етимологічний нарис: у 2 т. . Київ: Оберіг, 1991. Т.1. 450 с, Т.2. 445 с.
3. Грушевський М. Історія української літератури: в 6 т. 9 кн. Київ: Либідь, 1993. Т. 1. 393 с.

4. Денисюк І.О. Літературознавчі та фольклористичні праці : у 3 т., 4 кн.. Львів : Вид-во ЛНУ, 2005. Т. 3 : Фольклористичні дослідження. 404 с.
5. Дмитренко М. Українська фольклористика: історія, теорія, практика. Київ: Ред. часопису «Народознавство», 2001. 576 с.
6. Закувала зозуленька: Антологія української народної поетичної творчості / вступ. ст., упоряд. та приміт. Н.С.Шумади, 1998.
7. Калинова сопілка: Антологія української народної творчості . Упор. Н. Шумада. Київ:Веселка, 1989. 606 с.
8. Лабащук О. Українська примовка: структура, побутування, функції. Тернопіль : Підручники і посібники, 2004. 156 с.
9. Лановик М.З Українська усна народна творчість: підручник. Київ: Знання-Прес, 2001. 591 с.
10. Легенди та перекази / упор. та прим. А.Л. Іоаніді. Київ: Наукова думка, 1985. 400 с.
11. Павленко І.Я. Легенди та перекази Нижньої Наддніпрянщини: буття у просторі та часі: монографія. Запоріжжя, 2006. 243 с.
12. Плачинда С. Словник давньоукраїнської міфології. Київ: Укр. письменник, 1993. 63 с.
13. Січова скарбниця. Легенди та перекази Нижньої Наддніпрянщини / упоряд., мовна ред., передм. та прим. Віктора Чабаненка. Запоріжжя, 1999. 492 с.
14. Сто найвідоміших образів української міфології : довідник, 2-ге вид., випр. й доп. / ред. О. Таланчук. Київ: Автограф; Книжковий дім «Орфей», 2007. 460 с. (100 найвідоміших).
15. Українці: народні вірування, повір'я, демонологія. Київ: Либідь, 1991. 638 с.
16. Ярмоленко Н. Український героїчний епос : динаміка традиції: монографія. Київ : КНУ ім. Тараса Шевченка, Інститут філології. Черкаси : Видавець Чабаненко Ю.А. 2010. 552 с.
17. Школа В. Традиція народного театру у творах драматургів 20–30-х років ХХ століття. *Жанр і стиль: еволюція і літературознавча проєкція*: колективна монографія, за заг. ред. О.П. Новик. Бердянськ: Ф–ОП Ткачук О.В., 2016. С. 6–29.
18. Школа В. До прихованих джерел: фольклоризм творів українських драматургів 20–30-х років ХХ століття. Бердянськ, 2017. 367 с.
19. Школа В. Драматизація народноепічного наративу Михайлем Семенком (на матеріалі драми «Маруся Богуславка»). *Мова і культура* (Науковий журнал). Київ: Видавничий дім Дмитра Бурого, 2018. Вип. 21. Т.ІІІ (192). С. 61–70.
20. Школа В. Поетика казки й героїчного епосу - складова драматичних творів Юрія Яновського. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. Серія: Філологічні науки:

зб. наук. ст. / гол. ред. В.А. Зарва. Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2018. Вип. XV. С. 156–162.

21. Школа В. Фольклоризм творів українських митців 20-30-х років ХХ століття. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. Серія: Філологічні науки. Бердянськ: БДПУ, 2019. Вип. XIX. С.158-164.

22. Школа В. Жанрова специфіка казки Пантелеймона Куліша «Півпівника» *Актуальні тенденції викладання літератури: матеріали Восьмого регіонального науково-практичного семінару*. Бердянськ, 2020. С82-84.

23. Школа В. Структурний аналіз казки Івана Липи «Близнята». *Десяті Липівські читання: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Івано-Франківськ: ІФНМУ, 2020. С.166-169.

24. Школа В. Байка Трохима Зіньківського та вивчення її в школі. *Творчість Трохима Зіньківського в контексті української літератури 70-90-х рр.. XIX ст.:* матеріали Всеукраїнської наукової конференції (4 червня 2021 р.) / ред. кол. О.П. Новик, О.Д. Харлан. Бердянськ: БДПУ, 2021. С. 71-79.

25. Школа В. Жанр казки у творчості Руслана Горового (на матеріалі збірки «Казки на ніч»). *Конотопські читання: зб. наук. пр.* Ніжин: ПП Лисенко М.М. 2021. Вип. XII. С. 389-393.

26. Школа В. Казкова складова повісті Ольги Мак «Каміння під косою» та особливості вивчення твору в школі. *Вчора, сьогодні, завтра: Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2021. С. 100-104.

12. Інформаційні ресурси

1. Бердянський державний педагогічний університет. – Режим доступу : <http://bdpu.org/>
2. <http://ukrknyga.at.ua/> - «Українська книга» - безкоштовна електронна бібліотека
3. <http://chytanka.com.ua/ebooks/index.php?action=url/authors> - Читанка
4. <http://ukrkniga.org.ua/> - Українська книга
5. <http://www.history.org.ua/index.php?info=7> – бібліотека Інституту історії НАН України
6. <http://www.ruthenia.info/txt/index.htm> - бібліотека «Віртуальна Русь»
7. <http://javalibre.com.ua/> - онлайн бібліотека java
8. <http://exlibris.uaweb.org/> - українська електронна бібліотека Exlibris
9. <http://library.kr.ua/> - бібліотека ім. Д. Чижевського
10. <http://e-litr.com.ua/>
11. <http://www.krok.te.ua/zvirshi/>
12. <http://www.ji-magazine.lviv.ua/index.htm>
13. <http://www.zahid-shid.net/>
14. <http://www.potyah76.org.ua/help/>

